

Wat Europa tegen de Libra kan doen

De digitale munt van Facebook, de Libra, heeft de potentie om de euro en de dollar te verdringen. Wat kan de overheid doen om dat te voorkomen?

Er klinkt ferme taal in Europa. Aanleiding is [de Libra](#), de private munt waarmee Facebook miljardair Mark Zuckerberg de wereld wil veroveren. “Dat gaat niet gebeuren”, riepen [Europese ministers](#) in koor. De [Libra-Association](#) waardeerde hun “feedback”. “Wij zullen er rekening mee houden in ons ontwerp” liet zij de ministers weten.

Verbod op Libra

Hoe denken de Europese ministers de Libra tegen te houden? Welnu, zodra Zuckerberg vergunning vraagt voor toelating op de Europese markt mag hij rekenen op een njet van het Europese politiebureau. Het is echter de vraag of de Europese ministers dit extatische moment mogen beleven. Zuckerberg heeft namelijk helemaal geen toestemming nodig om de Libra in Europa in omloop te brengen.

Niet Zuckerberg, maar de Europeanen zou je moeten verbieden om Libra te gebruiken. Dat druist echter in tegen de individuele vrijheid en de heersende opvatting dat burgers en bedrijven zelf bepalen hoe zij onderling betalen. Euromunten en -biljetten zijn weliswaar “[wettig betaalmiddel](#)” maar dat betekent niet dat gebruik van andere betaalmiddelen verboden is. In het verkeer wordt bijvoorbeeld veelvuldig gebruik gemaakt van geldtegoeden (giraal geld). Ook staat het partijen vrij om bijvoorbeeld af te rekenen in Libra, Bitcoin of goud. Een manier om Libra de voet dwars te zetten is om levering van Libra met BTW te belasten. In Europa is ten aanzien van de Bitcoin echter al besloten om dat niet te doen.¹ Er is weinig reden om de Libra anders dan de Bitcoin te behandelen.

Op Bitcoin geïnspireerd

De ontwerpers van de Libra zijn duidelijk door de Bitcoin geïnspireerd. Niet zozeer vanwege diens onderliggende technologie, alswel vanwege diens ongreepbaarheid. De Bitcoin is ongreepbaar omdat hij onstoffelijk en schuldvrij is.² Dat laatste wil zeggen dat een Bitcoin geen vordering is op enige partij. Niemand is aansprakelijk voor de Bitcoin en niemand hoeft enig vermogen aan te houden ter dekking van de Bitcoin. Datzelfde hebben de ontwerpers in de Libra geïmplementeerd.

Dat lijkt op het eerste gezicht vreemd. De Libra wordt namelijk gedekt door het vermogen in de Libra-reserve. Dan zou je denken dat Libra aanspraak op dat vermogen geeft. Dat is echter niet het geval. Hoe de Libra dat doet wordt in de [whitepaper](#) niet prijsgegeven. Het is echter niet moeilijk te beredeneren.

Tussenhandelaars

De ontwerpers hebben een schakel gezet tussen de uitgever van de Libra (de Libra-reserve) en de gemeenschap van Libra-gebruikers. Een Libra bezitter mag zich gesteund voelen door het vermogen in de Libra-reserve waarmee de Libra is gedekt. Hij heeft echter geen vordering op de Libra-reserve. Hij kan niet met zijn Libra's bij die reserve terecht om deze om te wisselen in euro's. Daarvoor moet hij bij een tussenhandelaar zijn. Deze is echter niet verplicht om Libra's aan te nemen. Toch zullen er waarschijnlijk de nodige tussenhandelaren zijn die Libra's willen omwisselen. Daar zorgt de Libra-reserve voor door deze handelaren te beloven Libra's terug te kopen tegen (ongeveer) de intrinsieke waarde. Dit recht op omwisseling hangt niet aan de Libra, maar is een persoonlijk recht van de tussenhandelaar. Een gewone bezitter van Libra heeft dit recht dus niet. Het is voorbehouden aan de tussenhandelaars waarmee de Libra-reserve samenwerkt.

Libra en de euro

De Libra wordt verbonden aan de dollar en de euro. Ze trekt zich daarmee op aan de vertrouwde munten, zonder zelf onder toezicht te vallen. De verbinding wordt door de Libra-reserve tot stand gebracht door gebruik te maken van de diensten van Europese en Amerikaanse banken. Als bankklant hoeft de Libra-organisatie zich niet aan het banktoezicht te onderwerpen. De banken moeten dat wel, terwijl de Libra rechtstreeks met hen concurreert.

Banken zouden de Libra-reserve uit concurrentieoverwegingen als klant kunnen weigeren. Dat houdt de Libra echter niet tegen. De Libra heeft in principe maar één bank nodig om in de Eurozone voet aan de grond te krijgen. Er is altijd wel een bank die garen spint bij samenwerking met de Libra-reserve. Zuckerberg is bovendien vermogend genoeg om die bank zonodig zelf op te richten, om eventuele weerstand vanuit het bankwezen te omzeilen. Wel zouden de autoriteiten in de verleiding kunnen komen om alle banken samenwerking met de Libra-reserve te verbieden. De op zich bonafide Libra-reserve wordt dan behandeld als een terroristische organisatie, wat de geloofwaardigheid van de rechtsstaat ondermijnt. Dit middel is dan ook erger dan de kwaal.

Regulering van de Libra

De Libra zelf is lastig te bestrijden zonder de bestaande ordening te herzien. Eenvoudiger is het wellicht om onderdelen van het Libra-netwerk het vestigingsrecht te ontnemen, of aan stringente regels te onderwerpen. We kunnen daarbij denken aan de Libra-reserve, de tussenhandelaren en de Libra-wallets.

De Libra-reserve moet ergens gevestigd zijn om vermogen aan te kunnen houden. Zuckerberg heeft Zwitserland verkozen als vestigingsplek, en de Zwitsers blijken tot dusver zeer enthousiast en vereerd. Het ziet er niet naar uit dat de Zwitsers voor de eer gaan bedanken.

Dat zou de Libra-reserve ook niet tegenhouden maar hooguit naar een ander, meer exotisch oord verdrijven.

De Libra-reserve gaat niets doen wat je moet beperken of verbieden. Het trekt vermogen aan en geeft in ruil daarvoor Libra's. Libra's vertegenwoordigen helemaal niks. Het zijn digitale tokens die hooguit betekenis hebben in de contractuele relatie tussen de Libra-reserve en een tussenhandelaar. Die tussenhandelaar moet maar zo gek zijn om die tokens te willen kopen. Hij wordt zo gek naarmate de Libra succesvol blijkt als digitaal geld.

Handel in Libra

De verhouding tussen de Libra-reserve en de tussenhandelaren wordt contractueel bepaald. Het gaat hier om contracten tussen professionele partijen, waarbij de tussenhandelaar onder zekere prijsgaranties het recht krijgt om Libra te kopen van de Libra-reserve, en terug te verkopen. Een verbod hierop zou nogal een inbreuk zijn op de contractvrijheid. Het gaat hier niet om consumenten die tegen hun onwetendheid beschermd moeten worden. Het gaat ook niet om illegale handel in cocaïne, mensen of ivoor. Het gaat om bonafide marktpartijen die willens en wetens risico nemen, en zo bijdragen aan economische en technologische ontwikkeling. Het zou wat vreemd zijn om een professionele marktpartij te verbieden geld te geven aan de Libra-reserve, in ruil voor digitale tokens die hij ook weer kan terugverkopen aan de Libra-reserve. Iets dergelijks zou Zwitserland, of de vestigingslanden van de tussenhandelaren moeten verbieden. Ik zie dat niet gebeuren.

Een verbod op verkoop van Libra aan consumenten lijkt mij ook onhaalbaar. Innovatie en individuele vrijheid staan hiervoor te hoog in het vaandel. Hooguit wordt de hoeveelheid Libra die aan een consument mag worden verkocht gemaximeerd. Dat staat aan inburgering van de Libra dan echter niet in de weg.

China heeft de uitgifte van, en georganiseerde handel in virtuele valuta overigens wel [aan banden gelegd](#), wat kan verklaren waarom de Libra zich vooralsnog niet op China richt.

Financieel toezicht

De Libra's belichamen geen aanspraken op de Libra-reserve en zijn dan ook geen effecten. Daarmee ontloopt de Libra-reserve de regels die gelden voor effectenuitgifte. Omdat de Libra-reserve geen kredieten verstrekt is zij ook geen bank. En zelfs wanneer ze wel kredieten zou verstrekken is het nog maar de vraag of ze als bank zou kwalificeren. De gelden die de Libra-reserve aantrekt zijn immers niet nominaal opvorderbaar. Tussenhandelaren mogen weliswaar Libra's terugverkopen aan de Libra-reserve, maar dat gebeurt tegen een actuele koers, op basis van de waarde van de Libra-reserve.

De Libra-reserve zal wel onder de regels voor beleggingsinstellingen vallen. Deze regels gelden dan echter niet met betrekking tot de Libra en de tussenhandelaren. Ze betreffen de

participanten in de Libra-reserve; de selecte groep bedrijven die straks deelt in de winst van het astronomische vermogen dat mogelijk in deze reserve bijeen wordt gebracht. De Libra-reserve zal zich met liefde aan desbetreffende Zwitserse regels onderwerpen.

Libra-wallets

Libra's worden bewaard in digitale portemonnees. Diverse partijen kunnen die portemonnees ("wallets") aanbieden. Zuckerberg gaat dat zelf doen maar staat toe dat ook anderen dit gaan doen. Wat er in die wallets zit is naar huidige maatstaven geen elektronisch geld. Om elektronisch geld te zijn, zou de Libra een vordering moeten zijn op de Libra-reserve. Maar de Libra is geen vordering, het is een stukje digitale informatie. Op welke grond ga je de aanbieder van een "wallet" verbieden op zichzelf nietszeggende informatie vast te leggen? De betekenis van die informatie wordt er door de gebruikers aan gegeven. Ga hen maar verbieden het als geld te zien.

De Libra-wallets zouden vanaf exotische oorden kunnen worden aangeboden, waar Europa geen jurisdictie heeft. Zuckerberg stelt echter voor om dat niet te gaan doen. Hij biedt de ministers juist aan om de wallets onder hun jurisdictie te brengen, en aan alle regels te voldoen die ze eraan willen verbinden. Anoniem Libra aanhouden is er dan niet bij, en informatie verborgen houden voor de overheid evenmin. Zuckerberg gaat het voor de belastingdiensten leuker en makkelijker maken. De ministers kunnen kiezen: gemak en controle, of het digitale wilde westen, omdat ze niet met Zuckerberg willen samenwerken.

Zuckerberg houdt de wacht

De Libra-wallets lijken een goeie plek om de Libra te reguleren, zoals dat nu ook met Bitcoin-bewaarplaatsen gebeurt. Die regulering wordt gemotiveerd vanuit de criminaliteitsbestrijding, en concentreert zich op ken-uw-klant processen, en signalering van verdachte transacties. Banken hebben de grootste moeite om aan die regels te voldoen. Zuckerberg belooft in dit opzicht vooruitgang te boeken. Zijn kerncompetentie; vastlegging en analyse van het onlinegedrag van miljoenen mensen, maakt hij dan dienstbaar aan een wens van de overheid: signalering van verdachte transacties. De belemmeringen die rond wallets worden opgeworpen werken dus eigenlijk in Zuckerbergs voordeel. Hij heeft de beste papieren om glanzend aan de voorschriften te gaan voldoen.

Het is dus zeer de vraag wat er straks overblijft van de Europese weerstand tegen de Libra. Wat tandengeknars en gemopper en verder waarschijnlijk niets. De Libra komt er gewoon, en kan de euro verdringen, zolang Europa haar monetair-financiële stelsel niet fundamenteel herziet.

Kordate aanpak

Intussen lijkt China de Libra wel de baas. De Libra waagt het in ieder geval niet om zich ook aan de [Chinese munt](#) (de renminbi) op te trekken. Bovendien komt China, nog voor de Libra, met een [eigen digitale munt](#). Dit doet zij in samenwerking met betaaldienstverleners die het betaalverkeer in China domineren. Dat maakt de Libra kansloos in China. Hooguit wordt het daar een niche-product voor grensoverschrijdende transacties. In het algemene betaalverkeer krijgt de Libra in China geen voet aan de grond.

Wat moet Europa doen om net zo kordaat als China te opereren? Het recept daarvoor hebben wij in 2017 aan de [Europese Commissie](#) aangereikt: voer een digitale euro in, en ontkoppel de euro van bankbalansen. De Commissie [antwoordde](#) ons: *“While your idea of creating a public digital currency is noted, the Commission is currently neither considering the creation of a digital currency in general as a means of payment next to euro cash nor as a measure to enhance the stability of the financial and monetary system in particular.”*

Zo bewees de Commissie haar incompetentie, en berustten wij in de gedachte dat ze zich daar spoedig voor zou moeten schamen. Dat moment komt nu snel nabij.

Digitale euro

Wij hebben intussen niet stilgezeten en [ons voorstel](#) verder uitgewerkt. Het omvat nu ook de uitgangspunten voor een gecontroleerde transitie naar een digitaal contant geldstelsel. Die transitie kan morgen en binnen de bestaande kaders beginnen, en verschaft een zachte landing aan het met schulden overladen eurostelsel. Als Zuckerberg weet dat dit de richting wordt, zal hij net als de renminbi ook de euro ongemoeid laten.

Ons voorstel betreft een [persoonlijke veilige rekening](#), uit te geven door de overheid maar digitaal te ontsluiten door een betaaldienstverlener naar keuze. De veilige rekening verschaft het publieke fundament, waarop banken en andere betaaldienstverleners al dan niet gezamenlijk een technologische infrastructuur kunnen ontwikkelen die de Libra naar de kroon steekt. Deze is dan gebaseerd op een door de Eurozone gewenste, ondersteunde en beheerde digitale euro. Tegelijkertijd bouwt Europa dan haar steun aan banken af, waardoor de Libra uiteindelijk niet meer in staat zal zijn zich aan de euro op te trekken. Net als in China kan de Libra in Europa dan hooguit een marginale rol vervullen.

De ferme taal tegen de Libra kan substantie krijgen. Maar dan moeten de ministers niet denken dat ze Libra kunnen verbieden. Ze moeten de euro in publieke hand nemen en stabiel en digitaal maken. Als ze dat nog langer verzuimen blijft de deur wagenwijd open voor Zuckerberg en andere miljardairs om de monetaire macht naar zich toe te trekken. Europa valt dan ten prooi aan de oligarchie.

Edgar Wortmann – 24 september 2019 - Download als [pdf](#)

Verder lezen

- [Een veilige rekening voor iedereen](#)
- [Reactie van Stichting Ons Geld op het WRR-rapport “Geld en Schuld”](#)
- [Position paper Stichting Ons Geld – Hoorzitting “Geld en schuld” d.d. 13 juni 2019](#)
- [Publieke bewaarinstanting: veilige haven en gelijk speelveld voor giraal geld](#)
- [Vragen over WRR-rapport “Geld en schuld: de publieke taak van banken”](#)
- [De veilige rekening en de bankgirocentrale 2.0](#)
- [Libra: mijlpaal in de privatisering van geld](#)
- [\(G\)een veilige haven voor giraal geld](#)
- [Digitaal contant geld](#)

¹ Zie het arrest van het Europese Hof van Justitie (HvJ) zaak (C-264/14) van 22 oktober 2015, “Hedqvist”, en de bijbehorende conclusie van advocaat generaal J. Kokott. In dit arrest wordt de bitcoin als betaalmiddel aangemerkt en vastgesteld dat zelfs geen BTW verschuldigd is over de marge die een Bitcoinhandelaar maakt bij koop en verkoop van Bitcoin.

² Een vermogensobject dat onstoffelijk is en geen vordering belichaamt brengt juridische complicaties met zich mee. De eigendom en juridische overdracht ervan vergen een wettelijke basis, zoals dat bijvoorbeeld bestaat voor het auteursrecht en een octrooi. Zie voor een gedetailleerde uitwerking van deze problematiek naar Engels recht: Jean Bacon, Johan David Michels, Christopher Millard & Jatinder Singh, [Blockchain Demystified](#): A Technical and Legal Introduction to Distributed and Centralised Ledgers, 25 RICH. J.L. & TECH., no. 1, 2018.